

Alþingi - skrifstofa
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík 18. 02. 2003
R030045/115
VL/ev

Efni: Umsögn um frumvörp um Orkustofnun og Íslenskar orkurannsóknir

Vísað er til bréfs iðnaðarnefndar Alþingis með beiðni um umsögn um frumvarp til laga um Orkustofnun, þingmál 544 og Íslenskar orkurannsóknir 545. mál. Vegna skamms umsagnarfrests hefur Rannsóknarráð ekki getað komið saman til að veita umsögn um frumvörp þessi. Verður stutt almenn umsögn í nafni undirritaðs sem framkvæmdastjóra ráðsins að nægja.

Frumvörp þessi eru komin fram vegna þeirra stjórnsýslulegu raka að skilja þurfi væntanlegt eftirlits- og ráðgjafarhlutverk embættis Orkumálastjóra frá orkurannsóknnum Orkustofnunar sem unnar eru gegn greiðslu frá ýmsum aðilum, þ.m.t. hugsanlegum virkjunaraðilum. Sjálfsgagt má færa gild rök fyrir þessum aðskilnaði, sérstaklega ef Orkumálastjóra er falið eftirlitshlutverk með orkuiðnaðinum í væntanlegum nýjum raforkulögum.

Undirritaður vill þó láta í ljósi áhyggjur af þeirri þróun að smáríkið Ísland þurfi almennt að búa niður faglega þekkingarstarfsemi af þessu tagi í margar sjálfstæðar stofnanir á þeim lagalegu og hugmyndafræðilegu forsendum sem þarna eru sett fram. Ljóst er að mjög svipuð rök hljóta að gilda um starfsemi Hafrannsóknastofnunar sem rannsókn- og ráðgjafaraðila fyrir stjórnvöld og sjávarútveginn. Í öðrum tilvikum eru týnd til annarskonar rök, t.d. sérsjónarmið einstakra geira atvinnulífsins eða þröng fræðileg sjónarmið. Benda má á mikinn fjölda smástofnana innan landbúnaðarins sem tengjast menntun og rannsóknnum og margsinnis hefur verið reynt að endurskipuleggja án sýnilegs árangurs. Þetta hefur veikt starfsemina án efa til skaða fyrir atvinnuveginum.

Vandi Íslands er að sú dreifing krafta á margar smáar stofnanir með sérhæfð hlutverk og réttlætt er með margvíslegum hugmyndafræðilegum og sérhagsmunalegum rökum veikir vísindasamfélagið á Íslandi. Þessi dreifing á kröftum leiðir óhjákvæmilega til kostnaðarauka, skörunar á verkefnum, skorts á bolmagni til að sinna raunhæfum verkefnum og oft á tíðum til ósveigjanleika að bregðast við nýjum aðstæðum. Vandinn magnast svo í þeirri ríku tilhneigingu að koma upp sérbyli fyrir hverja stofnun til að tryggja sjálfstæði hennar með tilheyrandi skorti á samstarfsvilja. Þessi vandi hefur ítrekað birst á borði Rannsóknarráðs Íslands í formi umsókna frá mörgum smáaðilum um styrki til verkefna til aðstöðuuppbyggingar og tækjakaupa sem skarast og fela í sér tvítekningu.

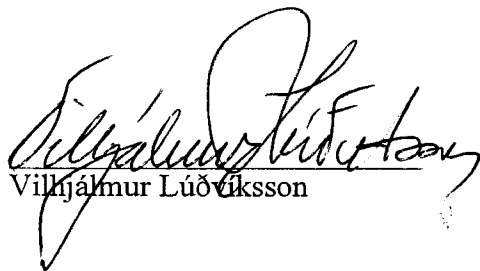
Það vekur nokkra undrun að í þeirri nýskipan sem frumvörpin gera ráð fyrir eiga

Vatnamælingar og Jarðhitaskóli Sameinuðu þjóðanna ekki að fylgja orkurannsóknunum heldur stjórnsýsluembætti Orkumálastjóra. Þó er eðli starfseminnar í þessum einingum einmitt nátengd rannsóknum og þörf á margvíslegum tækjum, tölvukosti og gagnagrunnum, rekstrarþjónustu og aðstöðu sem eðlilega tilheyrir þessum rannsóknum og þjónustu við nemendur jarðhitaskólann. Vísað er til samkomulags innanhúss. Grunur vaknar að hér ráði sjónarmið eða ósamkomulag einstakra forstöðumanna í þessum einingum meira en hagkvæmnisrök. Líklegt er að forstöðumennirnir hugsi til frekara sjálfstæðis þegar frammi sækir. Hér er vissulega hættu á ferðinni, - á skörun og tvítekningu og skorti á samvinnu þegar til lengdar lætur. Hugsanlega má draga úr henni með því að þessar einingar séu ávallt staðsettar innan sömu eða tengdra bygginga í “orkugarði” sem vísað er til. Ekki er þó víst að “garðsveggirnir” haldi, ekki síst ef hentugt þykir að flytja einingarnar til annarra landshluta í nafni byggðastefnu.

Að lokum vill undirritaður benda á að Orkustofnun hefur um áratuga skeið unnið afar merkilegt brautryðjendastarf í rannsóknum á jarðfræði og náttúru Íslands og skilað farsælu rannsóknna- og þróunarstarfi í þágu orkuvinnslu á Íslandi. Sérstaklega hafa jarðhitarannsóknir stofnunarinnar skilað miklu framlagi til lífskjara þjóðarinnar og vakið alþjóðlega athygli. Það er áhyggjuefni ef stofnunin smám saman leysist upp í aflitlar smáeiningar nema menn líti svo á að brautryðjendastarfinu sé lokið og færa megi rannsóknastarfsemina til orkufyrirtækjanna sjálfra og/eða ráðgjafaraðila í einkageiranum. Hlutverk hins opinbera sé einungis leyfisveitinga- og eftirlitsskylda á stjórnvaldssviðinu.

Undirritaður gerir ekki tillögur um breytingar á frumvörpunum en hvetur til vandlegrar íhugunar á því hvort hér sé rétt mörkuð stefna og til hvers hún muni leiða, jafnvel á öðrum sviðum.

Virðingarfyllt

Vilhjálmur Lúðvíksson